

ויש הרבה שירי חדר, שירי דירה, שירי מחסה ובקשת מחסה כאו. אבל אין להסיק מזה מסקנות נמהרות כי אכן ניתן לה מבוקשה:

מים יש פה?
דיקה ממש!

דלת ועוד דלת!
המון המון לקרא!
הצלה ממש! מקום ללון!
ללמד שאין פה דבר באמת,
שאינן פה מה ללמד.

שהרי התריס פרוץ, המנורות עיוורות, הריצפה מקומטת והירח נשקף אל עולם פגום.

והרי כתבתי תריס פרוץ מצפון,
עורות שתיים מנורות נברשת,
שטיח מצחצח על רצפה מקמטת,
ירח נשקף לעולם פגום לעולם שותת.

אם תבואי יהיה בסדר,
יהיה בסדר, או שלא.
לא באת היום, זה עצוב!
אתנחם בעז שקיה לי לקרא.

הערב אני מברישה שערך,
סקה עורך,
מביטה בראי,
מעריצה עור שזוף.

יושבת זקופה,
פחות או יותר,
מאזינה לראוול.

בראשית היתה האשה. זו שמן הצלע. שכליכולה כטין הרך. ורק הגבר הוא הלש בו צורה, משפיע עליו חום:

בראשית הייתי טין רך וריחן,
ואתה יוצר סביב חוט מתעגל, צורה לי.
מבקר עד ערב היינו שנינו,
כפותיך.

רויחי חמך.

הסיעו אותי מוצקת על כן.
גופי המבויק לעולם לא להניד עפעף,
או להזיז אישון.
זקופה ושקף חרות עלי.
רק נשמתי סודקת עורי נימים נימים.

אבל לאטילאט, מתוך ייסוריה, כוונס מתוך קצף הגלים, נולדת האשה האחרת, זו שכבר שריר אין בה לטין רך שלא היה לפצע, או לחומרים קשים כקשי העולם. והיא, טין רך לשעבר, מקבלת החלטות, גזרות על חייה, מסכימה לשלם את מחירם. אחרי ככלות הכל, מה זה משנה לה אם הגנח"ה היה מזוייף ואם את החום קנתה במחיר חצאי אמיתות ובמחיר כל מה שהיה (אייפס) יופי ואמת.

הם היו, היה להם סופם. אין מי זוכר.
היה היתה אשה קטנה.
מה יבלע לה, אם את הנצח המזוף,
קנתה במחיר של חצאי אמת.
ומה שהיה יפי ואמת.

אבל הפצע, הפצע. מה נעשה ואין לו ארוכה. והיא, החבצלת, משכנעת את עצמה לקבל את הריון, לא למרור. כרחל בשעתה:

אלו הלילה,
אלי מקור החסידה שלי מאית אותך
לבדי הלילה.

לא למרד אני אומרת,
אך בשעה העמקה לבדי,
את כל הפצועה אשטח.

כוכבים רבים הלילה בירושלים.
הטל מכריק בשחר שם,
מלחמה אני בתוכם.
אתה את פצועתך רפא,
אלי, רפא את פצועתך עוד הלילה.

אז בין רבים תעביר המון ידידים,
המון קרובים ידידיך,
כוכבים זורחים בשלום

ואו היא הולכת לאיזיק, שיקרא לה בקפה ויגיד לה מה יהיה:

איזיק קורא בקפה

את מרגישה סגורה (כמו) בתוך פלוב,
יש לך הרבה מחזרים.
היתה לך פעם אהבה גדולה,
נדחית אותה לפני הרבה שנים.
את תתחנני, אחרי שתחלמי
שחיה רעה כמו אריה רודפת אחריך,
או שנחש מכיש אותך (לא בעוד הרבה שנים).
יש לך חיים ארכים,
יש לך לב נקי לבן.

לפעמים את מתחרטת על מעשיך.
את מתפללת לאלהים (אם זה לא בהנה זה בעתיד),
בקוץ יכנס תור הביתה,
וזה יהיה סימן לחיים יותר טובים.

אבל בחוכמתה היא יודעת כי החלומות שווא ידברו, והיא שואלת את העולם — באחת השורות הנפלאות שכתבה נערת הפלאים הזאת — "ומי רפאל ומי גבריאל ומי מנחמי?"

ומי רפאל ומי גבריאל ומי מנחמי.
מי מים שלי, זכרו אלי את האמת,
מי הרוח החיה מראשית,
כמוני לפני שנגע בו דבר,
לבד מרוח אפו.

האם קראה את דבר השאלה שהעלה ברוח דומה משורר יהודי אחר, לא בן דורה אך קרוב לה במצוקתו, בהפנתו אותה לזולת ויטמן הגדול: "האם אתה מלאכיה?"

לא, קרוב לוודאי שלא קראה, ובכל זאת כתבה, עברית שכמותה, "ומי רפאל ומי גבריאל ומי מנחמי?"
מה באמת יש בה בשירה חד פעמית, שירה לאימלומדה מעין זו שלה, שירת חבצלת, לא שירת משוררים או אנשי ספר, שירה הנובעת כביכול הישר מתוך הנפש ולא מתוך המסורת או המדירשה הסיפורית, מה יש בה שאין בשירה "מיקצועית", מבוקרת. זו היודעת מניין היא באה ולאן היא הולכת, מה אסור ומה מותר, את מה יכלכלו המילים ואת מה תקלקלנה?

היש בכלל "שירה נאיבית" על מישקל "ציור נאיבי", שירה ללא הורים ומרדיות, כוז העולה וצומחת כביכול מליבו של עולם כמו לא קדם לה כלום ולא יהיה אחריה דבר?
ולא שאין בה משהו, ואולי יותר ממהו, משל פנחס שדה (ובעיקר: אייחשש לכתוב במילים נכבדות. בלשון ארגמנית, בארגמן), ואפילו את לאה גולדברג ושורה אחת משל יהודה עמיחי היא מצטטת.

מצטטת כאילו לא קראה, קראה כמו לא לציטוט, כותבת כמו מצטטה שלה בלבד. כמו, רק כמו. אבל הכמו הזה חשוב, כך או כך, כל השנים שבהן היא כותבת, כנראה עד הסוף ממש, זורמים המים משיביהנפש מן המעיין הנסתר, מוסיפים שושני הארגמן לבלבל בשבילה, "למענה ורק למענה" — לשון חיים לנסקי. באין רואה ובאין מבדך ובאין מעורר ובאין חבורה סיפרותית ומילגות וכתביתע ורצונותים ומאבקייכוח ועורכים סיפרותיים.

כמעט נכשלנו בלשונו ואמרנו: כמו הטובים והאמיתיים שבהם.

ויש רגעים קשים, קשים ביותר, ובהם התפילה הלא-מלומדה, לא מצוות אנשים באין איש, היא דווקא לרע שיבוא, רע ולא טוב. אולי לנקמה. "אנא ברא רע." כמה משוררים כתבו שורות מסוג זה — וכמה משוררות. לאה גולדברג, כל אחטא בלשוני, לא כתבה.

והמחלה מתגברת, שזה טיבעה של מחלה מסוג זה שהיא

מתגברת, וחבצלת, חולה את הנפש. "היש לנפש החולה זכויות כדרך שיש לאשה זכות לאורגזמה (האם קראה כבר את יונה וולך?)

אדם הולך לכוש חם ויפה,
לשמע את הקונצרט החגיגי.
זכותו, הוא אומר:
זכותו של הפועל לשבת,
זכותה של האשה לאורגזמה,
זכותה של הנפש החולה.

ורע הרבר הזה, שחלתה את הנפש. רע ומר. וגם בבית שאמור היה להיות בית לנפש להינפש בו, והוא אף נקרא בית חולי הנפש, אין מרפא.

מאד טוב לדעת, שאלמלי
שמאד חלייתי בנפש,
הייתי עלולה לחשב
שהתקדמנו.
מאד מאד חלייתי בנפש,
מאד מאד רע זה היה,
מאד שנאתי מה שראיתי,
בבית שאמור היה להיות בית לנפש,
והוא בית לחלי.
מאד מאד רע, אם כן עדין בעולם.
מאד מאד טוב לדעת שכזאת האמת.

ואו, בהגיגה הנורא של המחלה, שמכערת היא גם את הנפש, נכתבים גם שירים גרועים, ואף גרועים מאוד, כאלה שאותם מוטב היה אילו הניחה לאחרים, שהרי בשבילם לא נחוצה לנו חבצלת: שירי "יאללה, הולכים ישר/לאשפה" /"בצדק" ברוח ה"יאללה" הישראלי האופנת. או שירי נעמי שאצלה "זה לא אקטואלי עם כל העניינים שם".

אבל גם כאן, אפילו כאן, היא יודעת כמדומה כי לא רק "ראי חרש, גיגיל חרש, מערכת של תמרקים ומלה חדשה" הולכים כאן "ישר לאשפה", וכי המהלך צודק, אכזרי, נורא — אבל צודק.

האם או, ב-24.7.82, כבר דנה את עצמה למוות?

רואה אני אותה,
כהנת או משוררת,
בעבר.
אינני יכולה,
מעודי לא יכלתי שאת,
מותה של החבצלת.
היתה יחידה,
אמרה לי כלה.
היתה אכזרית,
אמרה לי תבואי.
את תבואי כפרית,
תהיי לאחד
במותה
של החבצלת.

ויש עוד שיר אחד מוקדש לג'וזף שעברו "כמו אלפיים שנה עד שהיגעת", ועל מישקל החיים כמשל היא מכנה את עצמה "זונה כמשל", ובא תמוז והלילה לא נרגע, ויוסף והלא הוא הג'וזף שלנו, העברי ("שט צוחק אלי", החבצלת התימניה, ועל מצחו "קסדה רומית", והיא מתלוננת, מתלוננת לליבה" ש"תספר הכל למטפלת". אבל במקום שהיא הולכת אליו כבר אין לב ואין מטפלת.

ולנו היא מבטיחה, ש"אכתוב הכל", וגם זה ש"אני הולכת למות שקטה מאוד וקלה", וזה ש"נוקמתי על ידכו, מלים / שמעולם לא הונח לי מכן".

ועמדה כדיבורה, וכתבה את הכל. אפילו בידידש כתבה, על "ינגאלע" מהשואה. את זה לבטח לא למדה מפנחס שדה.
אבל "הייסורים אין להם קץ", וכבר השיר לאה אף הוא, מושר כחצי מות.

ואחר-כך יבוא החצי השני.
אכן לוהטת כזו ידעתי את עצמי.
וגיפה קטנה נבוכה.
מתי לאחרונה כתבו שירים כאלה בעברית?
אכן, היטבת, עשה, היאל אחייחיים רוד לחבצלת חבשוש, שהישללת את נעליך מעל רגליך, כדברך.
עכשיו נעשה זאת אנחנו.

מה יותר,

מה ישאר לתת.

מה ארצה לקחת, מהיכן.

מה עד כה אני לוקחת ממי.

מה אני לוקחת, שאינו נלקח עוד.

נתן זך